

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

IZVEŠTAJ

OMBUDSMANA

R. br. 1326/2024

u vezi sa negativnim uticajem komunalnog otpada na privatni život građana

Upućen: G. Përparim Rama, predsednik
Opština Priština

Priština, 23 jul 2025.god.

Cilj Izveštaja

Cilj ovog Izveštaja sa preporukama je da pokrene pitanje zabrinutosti građana, u vezi sa zagađenjem životne sredine i vazduha zbog kontejnera za komunalni otpad, koji se nalaze u blizini stambenih zgrada građana u ulici "Afrim Loxha" 3/1 u Prištini.

Cilj Izveštaja je da skrene pažnju na osnovna prava građana da uživaju kvalitetan život u čistoj, sigurnoj i zdravoj životnoj sredini, i da odražava stavove i nalaze Ombudsmana o pozitivnim obavezama države da postupi u pronalaženju rešenja održivog upravljanja otpadom.

Ovaj Izveštaj je zasnovan na individualnoj žalbi g. Nexhat Xharre, koja je podneta Instituciji Ombudsmana, na informacijama koje smo dobili od Opštine Priština kao i na osnovu podataka izveštaja Nacionalnog Instituta za Javno Zdravlje Kosova (NIJZK), od 28. marta 2025. godine, o proceni rizika od zagađenja vazduha i zagađenja od sakupljanja komunalnog otpada u blizini stambenih zgrada na adresi ul. "Afrim Loxha" 3/1, u Prištini.

Pravna osnova Ombudsmana

Na osnovu Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman između ostalog, ima nadležnosti i odgovornosti kao u nastavku:

- *"...da istražuje primljene žalbe od svakog fizičkog i pravnog lica u vezi tvrdnji o kršenju ljudskih prava predviđenih Ustavom, zakonima i drugim aktima, kao i međunarodnim za ljudska prava, posebno Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima, obuhvatajući radnje ili neradnje koje predstavljaju zloupotrebu autoriteta."* (član 16, stav 1).
- *" da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, a kada je to neophodno da izrazi svoje mišljenje o stavovima i reagovanju odgovarajućih autoriteta u vezi takvih slučajeva;"* (član 18, stav 1, podstav 1.2).

Sažetak činjenica i postupci Ombudsmana

1. Ombudsman je na osnovu člana 16. stav 1. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, 31. decembra 2024. godine, primio žalbu g. Nexhat Xhare, podnetu protiv Opštine Priština zbog ne odgovaranja na zahtev. Prema tvrdnjama podnosioca žalbe i dokumentaciji koju je dostavio Instituciji Ombudsmana (IO), g. Xharra se 12 avgusta 2024 godine obratio Opštini Priština, odnosno Direkciji javnih usluga, zaštite i spašavanja, Zahtevom br.07-352/13-105168/24, za uklanjanje 5 kontejnera za smeće koje je Opština Priština postavila u blizini stambene zgrade u kojoj živi, na adresi ul. "Afrim Loxha" 3/1, u Prištini. Prema tvrdnjama podnosioca žalbe, kontejneri postavljeni u blizini njegovog stana otežali su život njemu i njegovoj porodici zbog kontaminacije vazduha i zagađenja. Takođe, stvorena situacija je, prema tvrdnjama gospodina Xharre, onemogućila prirodnu ventilaciju kroz prozore stana. Podnosilac žalbe je tvrdio da do trenutka podnošenja žalbe IO-u nije dobio odgovor od Opštine Priština na njegov zahtev.
2. Dana 1. februara 2025. godine, Ombudsman se pismom obratio predsedniku Opštine Priština i tražio informacije o postupcima koje je Opština Priština preduzela ili planira da preduzima u vezi sa pitanjem koje je pokrenuto od strane podnosioca žalbe.

3. Dana 18 marta 2025.godine, Ombudsman je primio odgovor od gradonačelnika Opštine Priština, kojim je obavešten o odgovoru koji je Opština Priština uputila podnosiocu žalbe 23. decembra 2024. godine. U odgovoru podnosiocu žalbe, rukovodilac Sektora za upravljanje otpadom je preko Direkcije javnih službi naglasio da nakon razmatranja zahteva g. Xharre, uprkos spremnosti da mu pomogne, tako nešto je nemoguće jer kontejneri pripadaju stambenom bloku i lokacija na kojoj su postavljeni je pogodnija za postavljanje kontejnera.
4. Dana 20. marta 2025. godine, na osnovu okolnosti slučaja, predstavnik IO-a je putem elektronske pošte uputio zahtev NIJZK-u, da na osnovu nadležnosti definisanih Zakonom br. 02/L-78 o javnom zdravlju, prema kojem: *"NIJZK proučava uticaj faktora sredine na zdravlje stanovništva i predlaže zaštitne mere za sprečavanje štetnih efekata za zdravlje."* da proceni uticaj na životnu sredinu i zdravlje stanovnika stambene zgrade u ulici "Afrim Loxha" 3/1, u Prištini, kontejnera koji se nalaze u blizini njihovih stambenih zgrada.
5. Ombudsman je 28. marta 2025. godine dobio odgovor od NIJZK-a, koji je izveštajem sa uviđaja na licu mesta, sastavljenog 26. marta 2025. godine, zabeležio nalaze, kao u nastavku:

„Nalazi na terenu su:

- U 5 kontejnera ovog naselja ispražnjen je i otpad iz drugih naselja, kao što su Taslixhja, Kacallarët, Kolovica, Sofalia, javni vrtić i obližnjih čevabdžinica.*
- U blizini kontejnera je dečji park igračaka, a tokom toplih dana ima neugodnog mirisa, insekata, glodara, mačaka i pasa.*
- Oko kontejnera se baca pepeo privrednih biznisa i inertni otpad, koji kompanija "Čistoća" ne preuzima.*
- Stanovnici su nam pokazali snimke da se smeće u kontejneru često pali.*
- U vreme posete sreli smo osoblje vrtića koji su bacali dečji otpad (ostatke hrane, pelene, mokre dušeke) u isti kontejner, budući da sama predškolska ustanova nije imala svoje kontejnere za odlaganje otpada."*

6. Na osnovu nalaza na terenu, NIJZK je procenio zdravstvene efekte kao posledica izlaganja otpadu. Procene NIJZK-a su prikazane u nastavku:
 - Nepravilno odlaganje urbanog otpada utiče na zagađenje zemljišta vode i vazduha. Zdravstveni efekti zbog izlaganja otpadu, su:*
 - Potencijalni rizik po zdravlje radnika koji manipulišu otpadom.*
 - Potencijalna opasnost za stanovnike jer je otpad pogodno tlo za rast i razmnožavanje insekata i glodara, koji služe kao vektor za prenošenje raznih zaraznih bolesti.*
 - Potencijalni rizik od napada pasa i mačaka lualica, koji traže hranu iz smeća oko kontejnera.*
 - Psi i mačke lualice raznose otpad, što opet povećava rizik od zaraznih bolesti.*
 - Prisustvo pasa i mačaka lualica potencijalno povećava nivo buke u naselju. Potencijalni rizik od mehaničkih povreda (stakla, oštre stvari i stvari sa vrhovima) koje se nalaze u otpadu oko kontejnera, posebno za decu koja se igraju u parku u blizini otpada i za ljude koji sakupljaju otpad koji se može reciklirati.*

- Potencijalna opasnost za decu koja se igraju u obližnjem parku igračaka, zbog gore navedenih stvari.
- Poklopci kontejnera su otvoreni i podložni su klimatskim uslovima.
- Neprijatan miris otpada je uvek prisutan.
- Zapaljeni kontejneri još više utiču na kvalitet vazduha.

7. Na osnovu nalaza na terenu i procena, NIJZK je dao preporuke za Opštinu Priština, koje su prikazane u poslednjem delu izveštaja.

Pravna osnova

Odredbe Ustava Republike Kosovo i Evropske konvencije za zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda, za konkretan slučaj.

Ustav Republike Kosova

Član 7 [Vrednosti]

“1. Ustavni red Republike Kosovo se zasniva na načelima slobode, mira, demokratije, jednakosti, poštovanja ljudskih prava i sloboda i vladavine zakona, nediskriminacije, imovinskog prava, zaštite sredine, [...]”

Član 21 [Opšta Načela]

“1. Ljudska prava i osnovne slobode su neodvojiva, neotuđiva i neosporiva i čine osnov pravnog reda Republike Kosovo.

2. Republika Kosovo štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode, predviđene ovim Ustavom. [...]”

Član 52 [Odgovornost za Životnu Sredinu]

1. Priroda i biodiverzitet, životna sredina i nacionalno nasleđe su obaveza svakog lica.

2. Institucije javne vlasti su dužne da se angažuju kako bi svakom licu garantovale mogućnost uticaja na odluke koje se tiču životne sredine u kojoj žive.

3. Uticaj na životnu sredinu će se uzeti u obzir od strane javnih institucija tokom procesa donošenja odluka.”

Član 53 [Tumačenje Odredbi Ljudskih Prava]

“Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava.”

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njeni Protokoli

Član 13 [Pravo na delotvorni pravni lek]

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

Član 8 [Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života]

“1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske. [...]”

Pravna analiza

8. Procene, zaključci i nalazi Ombudsmana u vezi sa predmetom R.nr.1326/2024 zasnovani su na pravima zagaranovanim Ustavom Republike Kosovo, relevantnim zakonima koji se primenjuju u zemlji, Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima (EKLJP) i praksi Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP).
9. Ustav Republike Kosovo, zaštitu životne sredine, osim što istu garantuje u Poglavlju II [Osnovna prava i slobode], životnu sredinu i njenu zaštitu svrstava među vrednosti ustavnog poretka, što u članu 7 [Vrednosti] definiše kao u nastavku: “1. Ustavni red Republike Kosovo se zasniva na načelima ..., poštovanja ljudskih prava i sloboda i vladavine zakona, nediskriminacije, imovinskog prava, **zaštite sredine** [...]”
10. Štaviše, Ustav odgovornost za životnu sredinu definiše u članu 52 [Odgovornost za Životnu Sredinu], *”Priroda i biodiverzitet, životna sredina i nacionalno nasleđe su obaveza svakog lica.”* Ovaj član, koji je važan deo pravnog okvira, definiše odgovornost države i svih za očuvanje životne sredine i zaštitu prava građana na čistu i zdravu životnu sredinu.
11. Poštovanje privatnog i porodičnog života garantovano je članom 36. Ustava [Pravo na privatnost] “ 1. *Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života ...*”
12. Pravo na životnu sredinu, čist i zdrav vazduh i zdravstvenu zaštitu zaštićeni su ne samo Ustavom, već i međunarodnim standardima koji se direktno primenjuju na Kosovu, a posebno sudskom praksom ESLJP-a.
13. Konkretizacija ustavnih odredbi, za održivi razvoj i zaštitu životne sredine, posebno za zaštitu vazduha od zagađivanja, kao i zaštitu javnog zdravlja kao posledica zagađenja vazduha, uključujući odgovornosti i zakonske obaveze organa javne vlasti, regulisani su relevantnim zakonima koji su na snazi, i to:
 - Zakon br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine, član 2 – Opšte odredbe [...]: “1.Ovaj zakon uređuje integralni sistem zaštite životne sredine, smanjenje opasnosti za zagađenje životne sredine, život zdravlje ljudi prema konceptu održivog razvoja.”
 - Zakon br. 08/L-025 o zaštiti vazduha od zagađenja, član 1 [Cilj]: “ 1. Ovaj zakon ima za cilj da definiše nadležnosti i odgovornosti ustanova da obezbede pravo građana da žive u sredini sa čistim vazduhom, štiteći zdravlje ljudi, faunu, floru, prirodne i kulturne vrednosti životne sredine od zagađenja vazduha.”
 - Zakon br. 03/1 – 040 o lokalnoj samoupravi, u članu 17 [Izvorna nadležnost], tačno naglašava: “Opština ima potpunu i isključivu nadležnost u pogledu brige o lokalnim interesima, poštujući pri tom standarde predviđene važećim zakonodavstvom iz sledećih oblasti: [...] e) zaštita životne sredine na lokalnom nivou; f) pružanje komunalnih usluga, snabdevanje vodom, održavanje kanizacionog sistema i drenaža, tretman otpadnih voda i otpadnog materijala ...; i) promocija i zaštita ljudskog prava; m) zdravstvena zaštita; p) pružanje i održavanje javnih parkova i mesta; [...]”
 - Zakon br. 04/L-060 o otpadu, odlučno u članu 1 precizira: “ 1.Ovaj zakon ima za cilj: [...] 1.4. sprečavanje negativnih uticaja otpadaka na životnu sredinu i zdravlje

čoveka”. Član [Delokrug] uređuje menadžiranje otpadaka, plan menadžiranja sredine, prava i obaveza licenciranih lica koja se bave menadžiranjem otpadaka, način i uslove sakupljanja otpadaka, transport, tretman, [...]. Član 15 [Odgovornosti i dužnosti opština]: “1. Odgovornosti i obaveze opštine za sprovođenjem odredaba ovog zakona su: [...] 1.1. uspostavljanje sistema menadžiranja otpadom na osnovu hijerarhijskog principa menadžiranja otpadom za njihovu teritoriju, izrada akcijskog lokalnog plana za menadžiranje otpadom, iz člana 10 ovog Zakona i stvaranja uslova za njeno sprovođenje; [...] 1.3. odgovorni za sprovođenje opštinskih planova su opštine; [...] 1.9. evidentiranje zagađenih mesta na svojoj teritoriji i izrada projekata za njihovu sanaciju sa podacima o lokaciji, geometrijsko-prostornim karakteristikama, vrsti zagađenja, količini otpada, rokove za poboljšanje stanja i druge podatke od značaja za realizaciju projekata. [...] 3. Opština vrši nadzor i kontrolu mera i aktivnosti tokom menadžiranja otpadom na svojoj teritoriji preko inspektora opštine za životnu sredinu. [...] 5. Opština je obavezna da osigura uklanjanje i zbrinjavanje otpada koji je bačen u javnim površinama ili van deponija otpada na njenu teritoriji. 6. Ako odgovorno lice za menadžiranje otpadom u skladu sa zakonskim odgovornostima ne preduzima mere za izbačeni otpad od nepoznatog lica, odgovornost za taj otpad snosi opština. [...]” Član 22 [Organizovanje menadžiranja otpadom]: 1. *Menadžiranje otpadom organizuje se na način koji ne predstavlja opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi u skladu sa ovim zakonom. [...].*”

- Zakon br. 02/L-78 o javnom zdravstvu, Član 1 [Definisanje upotrebljenih termina u zakon]: [...] p) *Zagađenost: neuobičajne neženjene promene u fizičkim, hemiskim i biološkim karakteristikama vode, vazduha, zemlje i hrane koje utiču ili mogu uticati negativno na zdravlje ljudi i drugih živih organizama. [...].* Član 4, tačka 4.2: *Nacionalni institut javnog zdravlja na Kosovu(NIJZ) jeste javna institucija koja vrši delatnost iz oblasti javnog zdravstva i to: [...] l) Analiza i ocena vazdušne zagađenosti [...].* Član 8: *“NIJZK analizira uzročnike i posledice vazdušne zagađenosti koji štete javno zdravlje i predlaže zaštitne mere. [...].*”

14. Prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, države su dužne da stvore uslove koji osiguravaju osnovna prava, uključujući pravo na zdravu životnu sredinu i pravo na zdravlje. Ova obaveza je dokazana u sudskoj praksi ESLJP-a, koji je tu obavezu protumačio kao „pozitivnu obavezu“ koju država mora da ispuni kako bi zaštitila život i dobrobit pojedinaca.
15. Ombudsman na osnovu člana 53 [Tumačenje Odredbi Ljudskih Prava] Ustava, po kome “Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava.” u nastavku skreće pažnju na praksu ESLJP-a, koji je kroz svoju praksu tumačio zaštitu životne sredine i pravo životne sredine u duhu Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), u članu 2 [Pravo na život] i u članu 8 [Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života].
16. Ombudsman, u vezi sa propustom nadležnih organa da ispune svoje obaveze za upravljanje otpadom, skreće pažnju na slučaj *Di Sarno i drugi protiv Italije* (2012.), koji se tiče zagađenja i zabrinutosti građana uzrokovanih lošim upravljanjem uslugama prikupljanja, tretmana i odlaganja otpada u regiji Campania u Italiji. U ovom slučaju, u kome je sud utvrdio povredu člana 8. Konvencije, istakao je da je država dužna da donese razumne i odgovarajuće mere kako bi ostvarila pravo pojedinca na zdravu i zaštićenu

životnu sredinu, budući da su posledice lošeg upravljanja i štete po životnu sredinu direktno uticale na ličnu dobrobit stanovnika.

17. Važnost prava građana da uživaju u zdravoj životnoj sredini naglašena je u predmetu *Băcilă protiv Rumunije (2010.)*, gde je sud naglasio: „[...] Postojanje ozbiljnih i dokazanih posledica po zdravlje stanovništva predstavlja pozitivnu obavezu države da usvoji i primenjuje razumne i adekvatne mere koje mogu da zaštite njihovu dobrobit“. Dok se u slučaju *Öneryıldız protiv Turske (2004.)* sud ja razmotrio obavezu poduzimanja operativnih mera od strane države kada je postojanje takvog rizika bilo poznato ili je trebalo biti poznato. (vidi Mišljenje A.br.173/2021 Ombudsmana, stav 55).
18. Pravo na delotvorni pravni lek takođe se garantuje članom 13 EKLJP-a koji definiše: „Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.“ Ova odredba znači da pojedinci koji smatraju da su njihova prava povređena ili kršena moraju imati priliku da traže delotvoran pravni lek od nacionalnog tela, bez obzira na to ko je odgovoran za kršenje, uključujući službenike.
19. Što se tiče prava na delotvoran pravni lek, Ombudsman smatra da je u predmetu *Cordella i drugi protiv Italije (2019.)* sud utvrdio povredu člana 8. i kršenje člana 13. Konvencije, jer je, prema oceni suda, nastavak situacije zagađenja životne sredine ugrozio zdravlje podnosilaca žalbi i uopšte zdravlje celokupnog stanovništva koje živi u ugroženim područjima. Sud je naveo da domaći organi nisu preduzeli sve potrebne mere da obezbede efikasnu zaštitu prava podnosilaca žalbi na poštovanje njihovog privatnog života i ocenio je da podnosioci žalbe nisu imali na raspolaganju delotvoran pravni lek koji bi im omogućio da svoju žalbu upute nadležnim nacionalnim organima i da od njih dobiju efikasno rešenje.

Primena gore navedenih principa u konkretnom slučaju

20. U kontekstu analize osnovanosti konkretnog slučaja, Ombudsman prvo ističe da je suština spora u ovom slučaju i) negativan uticaj komunalnog otpada na privatni život podnosioca žalbe i ostalih stanovnika, kao posledica blizine sa njihovim stambenim zgradama, ii) nepravilno upravljanje komunalnim otpadom, iii) mogući negativan uticaj na zdravlje stanovnika kao i iv) neuspeh pronalaženja efikasnog rešenja od strane opštine, nakon odgovarajućeg zahteva podnosioca žalbe.
21. Prema gore naglašenoj pravnoj osnovi, upravljanje komunalnim otpadom je isključiva odgovornost opštine, u konkretnom slučaju je odgovornost opštine Priština. Pored ostalih odgovornosti i obaveza opštine, primarna zakonska obaveza upravljanja komunalnim otpadom je stvaranje održivog sistema upravljanja otpadom, sprečavajući negativan uticaj otpada na životnu sredinu i zdravlje ljudi. U stavu 1 člana 22 [Organizovanje menadžiranja otpadom], Zakona br. 04/L-060 o otpadu izričito se definiše: „Menadžiranje otpadom organizuje se na naèin koji ne predstavlja opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi u skladu sa ovim zakonom.[...]“
22. Ombudsman je uočio da se podnosilac žalbe obratio Opštini Priština sa zahtevom, kojim ju je obavestio o stanju izazvanom funkcijom 5 kontejnera za smeće koje je opština postavila u blizini njegove stambene zgrade, i koji je tražio od opštine da kontejnere premesti na pogodnije mesto, koje ne bi predstavljalo prepreku za stanovnike. Takođe, podnosilac žalbe je obavestio opštinu o negativnom uticaju otpada na privatni život

stanovnika od ispuštanja njihovog zagađenja i zagađivanja životne sredine usled njihovog odlaganja na neklasifikovane i izložene načine, kao i njihovog otpada van kontejnera, koje nadležna kompanija nije redovno čistila.

23. U odgovoru koji je Opština Priština dala podnosiocu žalbe, opština je naglasila da je nemoguće pomeriti kontejnere, jer pripadaju stambenom bloku i da je trenutna lokacija pogodnija za njihovo postavljanje. Odgovor opštine nije sadržao nikakvo opravdanje za odbijanje zahteva podnosioca žalbe. Nemogućnost koju je istakla opština, da ukloni prepreku iz komunalnog otpada za stanovnike naselja, nije imala održivo opravdanje.
24. Shodno tome, iako je podnosilac žalbe imao priliku da se obrati nadležnom organu za rešavanje problema, opština, ne oklevajući da proceni situaciju, nije ponudila nikakvo održivo opravdanje i nije preduzela nikakve radnje da obezbedi efikasno rešenje za zabrinutost stanovnika. U sličnim okolnostima, ESLJP u predmetu *Cordella i drugi protiv Italije (2019.)* utvrdio je kršenje člana 13. EKLJP, jer pojedinci nisu imali priliku da dobiju efikasno rešenje na nacionalnom nivou.
25. Uzimajući u obzir negativan uticaj zagađenja vazduha na zdravlje ljudi, prema zahtevu narodnog advokata, NIJK je 26. marta 2025. godine izvršio procenu mogućeg uticaja stanja otpada na zdravlje stanovnika na predmetnoj adresi, kao rezultat blizine otpada prebivalištu naselja. U izveštaju NIJK Ombudsmanu od 28. marta 2025. godine, sa uviđaja na mestu događaja, situacija je ocenjena kao u nastavku: *“U 5 kontejnera ovog naselja ispražnjen je i otpad iz drugih naselja, kao što su Taslixhja, Kacallarët, Kolovica, Sofalia, javni vrtić i obližnjih čevabdžinica. U blizini kontejnera je dečji park sa igračakama, a tokom toplih dana ima neugodnog mirisa, insekata, glodara, mačaka i pasa. Oko kontejnera se baca pepeo privrednih biznisa i inertni otpad, koji kompanija "Pastrimi" ne preuzima. Stanovnici su nam pokazali snimke da se smeće u kontejneru često pali. U vreme posete sreli smo osoblje vrtića koji su bacali dečji otpad (ostatke hrane, pelene, mokre duške) u isti kontejner, budući da sama predškolska ustanova nije imala svoje kontejnere za odlaganje otpada.”*
26. Ombudsman, na osnovu nalaza i ocena izveštaja NIJK-a, ocenjuje da prikazano stanje predstavlja dovoljno zabrinjavajuću situaciju za dobrobit i zdravlje štićenika, a posebno dece, koja borave u obližnjem vrtiću.
27. Dalje, Ombudsman, ističe da zagađenje zraka otpadom i njegovo spalivanje ima brojne posledice po javno zdravlje i nepravilno upravljanje istim isključivo utiče na kvalitet života građana. Posebno treba naglasiti da izloženost ili blizina dece otpadu predstavlja ozbiljnu zabrinutost, zbog činjenice da su deca sa zdravstvenog stanovišta osetljivija na zagađenje zraka. Nekontrolisano spaljivanje otpada predstavlja ozbiljnu opasnost po zdravlje ljudi, što je naučno dokazano od strane Svetske zdravstvene organizacije.
28. Mogući efekti na zdravlje koje je procenio NIJK, na osnovu stanja koje je posledica izlaganja otpadu, su, ali nisu ograničeni na, sledeće: *“Potencijalni rizik po zdravlje radnika koji manipulišu otpadom. Potencijalna opasnost za stanovnike, jer je otpad pogodno tlo za rast i razmnožavanje insekata i glodara, koji služe kao vektor za prenošenje raznih zaraznih bolesti. Potencijalni rizik od napada pasa i mačaka litalica, koji traže hranu iz smeća oko kontejnera. Psi i mačke litalice raznose otpad, što opet povećava rizik od zaraznih bolesti. Prisustvo pasa i mačaka litalica potencijalno povećava nivo buke u naselju. Potencijalni rizik od mehaničkih povreda (stakla, oštre*

stvari i stvari sa vrhovima) koje se nalaze u otpadu oko kontejnera, posebno za decu koja se igraju u parku u blizini otpada i za ljude koji sakupljaju otpad koji se može reciklirati. Potencijalna opasnost za decu koja se igraju u obližnjem parku sa igračkama, zbog gore navedenih stvari. Poklopci kontejnera su otvoreni i podložni su klimatskim uslovima. Neprijatan miris otpada je uvek prisutan. Spaljivanje kontejnera još više utiče na kvalitet vazduha.”

29. Ombudsman izražava zabrinutost u vezi sa potencijalnim zdravstvenim rizicima koji su procenjeni u izveštaju NIJZK-a, kao posledica izloženosti građana otpadu, s posebnim naglaskom na trenutno stanje u blizini stana podnosioca žalbe, i ocenjuje da ista predstavlja alarmantnu situaciju za dobrobit građana i hitnu potrebu da nadležni organi postupaju. U predmetu *Di Sarno i drugi protiv Italije*, ESLJP je istakao da zbog lošeg nadziranja u opštini u kojoj su podnosioci žalbe živeli, smeće nije sakupljeno, već je nekoliko meseci ostavljeno na ulici. Sud je utvrdio da je ekološka šteta na koju su se žalili bila takva da je direktno uticala na njihovu ličnu dobrobit.

30. NIJZK na osnovu nalaza na terenu i procene stanja, putem relevantnog izveštaja preporučio je kao u nastavku:

- *“Opština Priština bi trebalo da promeni lokaciju kontejnera na drugo mesto, jer nepravedno sakupljanje urbanog otpada, osim što negativno utiče na estetiku i pejzaž ulice, naselja ili rezidencije, nesumnjivo umanjuje kvalitet života stanovnika tog područja i ozbiljno ugrožava zagađenje životne sredine i zdravlje građana;*
- *Da se ispita mogućnost raspodele kontejnera za otpad prema stambenim zgradama u naselju, za javni vrtić i biznise u blizini;*
- *Da se vrši redovni odvoz otpada u tom naselju;*
- *Da se poklopci kontejnera za otpad popravljaju i čine funkcionalnim;*
- *Da se redovno vrši čišćenje prostora oko kontejnera za otpad*
- *Da se reguliše zbrinjavanje inertnog otpada koji preduzeće za zbrinjavanje otpada "Pastrimi" ne preuzima;*
- *Da se zabrani odlaganje građevinskog i sličnog materijala u prostorijama namenjenim za gradski otpad i u tu svrhu na svakom sabirnom mestu treba napisati da je njihovo odlaganje zabranjeno*
- *Da se uklone kontejneri iz blizine dečjeg parka sa igračkama.”*

Zaključci Ombudsmana

31. Ombudsman, u konkretnom slučaju, na osnovu nalaza iznesenih u ovom Izveštaju, kao i analize domaćih i međunarodnih pravnih standarda, uključujući i sudsku praksu ESLJP-a, zaključuje da nadležni opštinski organi nisu ispunili svoje pozitivne obaveze da preduzmu razumne i odgovarajuće mere za poštovanje prava građana, u konkretnom slučaju porodice Xharra, na zdravu i bezbednu životnu sredinu garantovanu članom 52 Ustava.

32. Pored toga, Ombudsman ocenjuje da su efekti lošeg upravljanja i uticaj ekološke štete od otpada i zagađenja, dokazani i Izveštajem NIJZK-a, direktno uticali na ličnu dobrobit njegove porodice, ali i stanovnika uopšte, narušavajući pravo na privatni i porodični život stanovnika, koje je zagarantovano članom 36. Ustava [Pravo na privatnost].

33. U izveštaju se ističe da je menadžiranje komunalni otpad u naselju podnosioca žalbe, odnosno u ulici ul. "Afrim Loxha" 3/1, u Prištini, nije sproveden u skladu sa zakonskim obavezama koje su gore istaknute. Opština Priština u ovom slučaju dokazuje da još nije uspjela da stvori održiv sistem upravljanja komunalnim otpadom na svim relevantnim mestima u glavnom gradu, ni standard po kome bi poštovala pravo na bezbednu i zdravu životnu sredinu, kao i privatnost građana.
34. Ombudsman ocenjuje da upravljanje otpadom dokazano u konkretnom slučaju ne doprinosi pravnom principu sprečavanja negativnog uticaja otpada na životnu sredinu i zdravlje ljudi, kako je to predviđeno članom 22. Zakona br. 04/L-060 o otpadu, koji u stavu 1 izričito definiše: *“Menadžiranje otpadom organizuje se na način koji ne predstavlja opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi [...]”*
35. Ombudsman smatra da, uprkos doslednim argumentima podnosioca žalbe, koje je uputio Opštini Priština za preduzimanje delotvornih mera kako bi se izbegao negativan uticaj otpada na stanovnike, Opština Priština nije poštovala ustavnu i zakonsku obavezu da građanima pruži delotvorno rešenje u vezi sa uznemirenjem koje su oni izneli pred optšinom.
36. Ombudsman zaključuje da zagađenje vazduha, uključujući i zagađenje od ispuštanja zagađujućeg komunalnog otpada, predstavlja opasnost po zdravlje pojedinaca. Negativan uticaj zagađenja vazduha, uključujući zagađenje smećem na zdravlje ljudi, dokazala je Svetska zdravstvena organizacija. Pozivajući se na međunarodne standarde i sudsku praksu ESLJP-a, život građana u okruženju sa visokim nivoom zagađenja vazduha i životne sredine krši ljudska prava na bezbednu i zdravu životnu sredinu, kao i narušavanje privatnog i porodičnog života i njihovog ličnog blagostanja.
37. Ombudsman zaključuje da blizina dece u mestima gde se drži smeće, posebno kada se isto odlaze na nekatégorisan i nekontrolisan način, predstavlja ozbiljnu zabrinutost za zdravlje i dobrobit dece. Stoga bi poduzimanje mera od strane opštine za ovaj slučaj trebalo da bude prioritet.

Na osnovu gore navedenih okolnosti, Ombudsman u skladu sa članom 135. stav 3. Ustava Republike Kosova: *“[...] ima pravo da vrši preporuke i predlaže mere onda kada primijeti kršenje prava i sloboda ljudi od strane organa javne administracije i ostalih državnih organa;”* kao i na osnovu navedene pravne analize, u svojstvu preporučioca, pozivajući se na navedene argumente, u cilju poboljšanja rada u administrativnom sistemu Kosova,

PREPORUČUJE

Opštini Priština:

- *Da u skladu sa zakonskim nadležnostima i ovlašćenjima, preduzme neophodne radnje sa trenutnim dejstvom za pravilno upravljanje komunalnim otpadom u ulici “Afrim Loxha” 3/1, u Prištini.*
- *Da postupi u skladu sa preporukama NIJZK-a.*
- *Do perioda kada se otpadom upravlja i odlaze na klasifikovan način, obezbediti da postojeći kontejneri imaju sistem zatvaranja i okolna područja održavaju.*

U saglasnosti sa članom 132, stav 3 Ustava Republike Kosovo („Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom” i članom 28 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu (“Autoriteti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja”), ljubazno Vas molim da nas obavestite o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja.

S poštovanjem,

Naim Qelaj

Ombudsman